

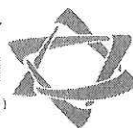
Medical Halacha Chabura

When a Good Prescription is Bad Medicine?

3/21/17

YESHIVA UNIVERSITY
TORAH MITZION
KOLLEL OF CHICAGO

ואיסורין דרבנן דגם איסור דרבנן נקרא מכשול ולא גרע ממשיא לחציו ענה שאינה הוגנה :

ס"ק כ"ב) אם בזמן הזה אחר מתן תורה נהג מן התורה לפני עור לת"מ במושיט אבר מן החי לבן נח . או אינו בזמן הזה . אלא מדרבנן :

ס"ק כ"ג) אם הנכרי מלווה שלא ליתן מכשול לפני העור :

ס"ק כ"ד) דין אלפני דלפני לא מפקדין :

ס"ק כ"ה) מי שיש בידו לסלק האיסור מלפני העור ואינו מסלקו אם עובר אלפני עור :

ס"ק כ"ו) בחקירת הרב למודי ה' אם המונע חציו ממלות עשה עובר בלפני עור :

הרמב"ם הללו עיי"ש והיינו דמשמע מדברי הרב קרבן אליטר עפ"י דברי הריטב"א ול"ש מה יענו הרמב"ם והריטב"א לחאי דמוכח מסוגיא דמ"ק הג"ל דגם בלא הפצתו הפצירה עובר משום ולפ"ע שהרי כשראיהם שהכחו אמרה ליהויה ההוא גברא וכו' דקעבר אלפני עור ואם המעשה היה שראיהם שהבן בעט . באצו לא היו רבותיו בעלי הש"ס משמיטים הדבר כיון שבו חלוי עיקר הדין אלא דחי מוכח דגם אם לא יעבור זה הפצירה עובר הלה משום ולפ"ע לא תתן מכשול והמ"ש הרב יד מלאכי אף דמשמעות . דברי הרב יד מלאכי הוא שהוכחו היא רק עפ"י דברי רש"י ואילו כן אין מה סתירה למאי דמשמע מדברי הרמב"ם והריטב"א דלא רמיין גברא אגברא מ"מ האמת יורה דרכו דמגוף דברי הש"ס יש להוכיח כן מדקפלה ופמחתו אף שלא ראיה שנעט באצו וכמו שכתבתי :

ס"ק ז"ך) הרואה חציו עשושה איסור מחסרון ידיעה . שחייב להפרישו גם באיסורין דרבנן אם הוא משום לתא דמוכחה או משום לתא דלפני עור . ואם יש חילוק בין איסור גמור דרבנן לאיסור דרבנן שהוא רק משום גזרה וקנס . ובגזרה חציו עשובר בדבר שאיסורו רק לכחילה :

ס"ק כ"ח) דבר שמותר לכ"ע ולאדם אחד איסור משום דשויהייה אגפשיה חסיכה דאיסורא אם יש בו לפני עור וכו' . וכן אם שני חכמים מלוקים בדבר אחד זה אוסר חס חסיר אם יכול המחיר להאכיל אותו דבר להאסור או איכא משום לפני עור . ומי שאסור בחיזה דבר משום דשויהי חסיכה דאיסורא אם מותר הוא למכרו לאחרים שמוותרים בו או איסור משום לפני עור כיון שלדידיה אסור :

ס"ק כ"ט) כמה שחייב רק בדיני שמים אי איכא לפני עור :

ס"ק ל"ו) המשביע למי שיועד בו שיצבע לשקר אם יש לו פוגע ולמה יהיה מותר להשביעו ולא נחוש משום ולפני עור לא תתן מכשול :

ס"ק ל"א) אם מותר ליתן שחד לשופט עכומ"ן בן נח או איכא משום לפני עור לא . תתן מכשול :

ס"ק ל"ב) אם אינו עושה שום מעשה רק דבור בעלמא אם יש בזה משום ולפני עור :

ס"ק ל"ג) מה שנהגים איהו אנשים בעיר קדשו ירושלים טוב"ב שמתווים להכריעם שואבי מים להביא להם מים מן הבור שבצורת בית המקדש אם יש למחות בידם שגורמים לו ליכנס במקדש והוא קמא ואיכא מהם לפני עור :

ס"ק ל"ד) אם החיר לאו דלפני עור משום איבה :

ס"ק ל"ה) אם בקטן איכא משום ולפני עור לא תתן מכשול :

והנה הרב יד מלאכי הוקשה לו לשי דרכו הא דאמרינן בפ"ק דקידושין ד' ל"ב פ"א דרב הונא קרע שיראי באפיס רבה צריה דפריך הש"ס ודילמא רחמ וקעבר אלפני עור לת"מ דמשמע דדוקא אי רחמ הוא דעבר רב הונא ודחוק ליישב דהכי קאמר ודילמא רחמ . ומשום האי השאש שאמא יבא לידי מכשול עבר אצו השאש בעת קריעה אלפני עור כיון שטסן המכשול לפני עיי"ש ולפי מאי דמשמע מדברי הרמב"ם והריטב"א הג"ל הדברים כפסחן דדוקא אי רחמ הוא דעבר אלפני עור ואפשר שמשם למדו כן הרמב"ם והריטב"א ולא יחא להו במ"ש הרב יד מלאכי שבאמת הוא דחוק בפשט דברי הש"ס והרב יד דוד בתי' לת"מ מ"ק הביא מה שהוכיח הרב יד מלאכי מסוגיא הג"ל ומה שהוקשה לו מההיא דקידושין וכתב שמה שיישב לזה ביד מלאכי הוא דחוק וכתב הוא ליישב דאף דבדולאי הא דתייא ולפ"ע לא תתן מכשול במכה לבט גדול הכתוב מדבר היינו אף אם אין . הבן בועט באצו דאם בועט פשיטא דמאי שגא משאר גורם להברו לעבור עבירה ומיהו אינו אלא מדרבנן ואםמכתא בעלמא אבל מדאורייתא אינו חייב עד שיטעה בהם חבורה אבל מדרבנן חייב לאחרא ולכן בההיא דקידושין דקעבדי דרך תוכחה לראות אם ירחמ בכה"ג ליכא איסורא דרבנן ולכן קאמר ודילמא רחמ וקעבר וכו' דחי לא רחמ ליכא איסורא וכו' עיי"ש דב"ק שגראה שלא בל לסתור הוכחת הרב יד מלאכי רק ליישב מה שהוקשה לו לפי דרכו (לפי שלא תמקרה דעמו בעט שייבט זה ח"מ גדול) אבל באמת נראה דלפי דבריו אודא לה הולחת הרב יד מלאכי שהרב יד מלאכי בל להוכיח מסוגיא זו דאף אם הכשול לא עבר שום עבירה עובר המכשול מדאורייתא . משום ולפ"ע ומשמע ליה דמאי דשמחה אמתיה . דר' לההוא גברא הוא משום דעבר מדאורייתא וכדתייא דבמכה לבט גדול הכתוב מדבר דמשמע דעיקר אהרת הכתוב ולפ"ע וכו' אהכי קאז דאמא והוא מדאורייתא ממש ואילו לדברי הרב יד דוד דמאי דתיי בביריתא הוא אסמכתא מדרבנן לרין לומר דמאי דשמתי' לההוא גברא הוא . משום דקעבר אדרבנן אבל מדאורייתא דחי לא עבר כל דלא עביר אידך איסורא ואם כניס את בזה טעם דעמיט דלא תקשי לן מדברי הש"ס הללו למה שגראה מדברי הרמב"ם הג"ל דהכא מדרבנן הוא דאיכא ומ"ש הרמב"ם אם היה הוא סבה לעבור עבירה דמוכח דאם לא עבר עבירה ליכא משום ול"ע היינו מדאורייתא ומדברי הרב פרי חדש בפי' תל"ז סעיף א' (נפוך ד"ה ולכן) מתבאר דההיא דמכה לבט גדול היא מדאורייתא שאחר שהאר"י שבאיסורין דרבנן מנדין לו מכן מכה מדרות סייס דכ"ש . לעובר על איסור תורה שמכין או מנדין והביא קלח מקומות שמיטי שמנדין על איסורי תורה . ובכללם הביא הא דמכה לבט גדול עיי"ש :

א) נסתפק הרב יד מלאכי באזה שס"ז בלימוד הישיבה במושיט כוס יין לגיור והגיור לא שחה אוחו הכוס וכן באבר מן החי לבן נח עכומ"ז אם עובר המושיט משום ולפני עור וכו' מי נימא כיון דלא נכשל באיסור עיי' ההושטה ההיא לא מקרי תו מכשול או דלמא אהושטה נוסא עבר אלפני עור וכתב דהכי מסתברא דאנתינה קפיד רחמנא והרי עבר אמירתא דרחמנא וגם הוכיח כן מ"ש בפרק אלו מגלחין ד' י"ז ע"א דאמתא דבי רבי חייתיה לההוא גברא דהוה מחי לבט גדול אמרה ליהויה בש"מ דקעבר משום ולפ"ע לא תתן מכשול ופירש"י כיון דגדול הוא שמא יבועט באצו והאי איהו מכשולו הרי דמיד שהכחו ונתן המכשול לפניו עובר משום לפ"ע לת"מ והוכיחו . כשברחו מדברי הרב זקן אהרן בתש"ו (ויש לי למקום בראייתו אף לשי שאין ס' וק"ל מתי אצלי לראות טעון דב"ק לא אובל לדבר בעת לכן ומתשו' הר"ן . ומדברי הרבנים כנה"ג ומוהר"א ששון עיי"ש ומזה י"ל על הרב קרבן אליטור ד' ק"מ עיי"ש שכתב עפ"י דברי הריטב"א דאפילו אם פסק יעשה איסור עבר אלפני עור אם נכשל ועשה האיסור עיי"ש דמשמע דדוקא אם עשה איסור הוא דעבר אלפני עור ואינו כן לדברי הרבנים הג"ל אלא שיש לז' תנא דמסייע ליה שכן נראה מדקדוק דברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפ"ו דמס' תרומות מ"ג שכתב המשנה אותו וכו' אבל הוא עובר על הכתוב שאמר ולפני עור ל"ת מכשול אם היה הוא סבה לעבור עבירה עכ"ל דמשמע דאם לא נעשה ההושטה אין המשנה אותו עובר על לפ"ע לת"מ וכמו שהוכיח הרב שטת ימין בת"ב ד' ו' מדברי

והרב ארעא דישאל במערכת הלמד אות ה' הביא דבריו הרב שנות ימין בת"ב ד' ו' פ"ב החזיק בצברת הרב יד מלאכי והביא עוד ראייה לזה מדאמרינן בסוף פרק איזהו נשך ד' פ"ה ע"ב אמר רב יהודא אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אוחן שלא בעדים עובר משום לפני עור ופירש"י שפולה על רחש לכפור ומשמע אע"ג דאינו ברור בודאי שיכפור כדאיתא התם דרב אשי בעי מרבינא יו"ד זחי וכפי מניה סהדי ושקרא עליה ואל' אפילו

וי
דק
יכו
שו
בר
וה
שו

2. ויקרא יט:יד
י' לֹא־תִקְלַל חֵרֶשׁ
וּלְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל וַיִּרְאֵתָּ מִפְּאֵלֶיךָ אֲנִי
יְהוָה:

3. עבודה זרה ו:

אמר רבי נתן
° מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר
ואבר מן החי לבני נח ת"ל י' ולפני עור לא
תתן מכשול והא הכא דכי לא יהבינן ליה
שקליה איהו וקעבר משום לפני עור לא תתן
מכשול הב"ע ° דקאי בתרי עברי נהרא דיקא
נמי דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן ש"מ

4. רש"י עבודה זרה ו:

לא יושיט אדם כוס יין לנזיר. שמא יצא^א לשמותו: ואבר מן החי
לבני נח. לפי שנאסר להן דכתיב אך בשר וגו' (בראשית ט): דקיימא
בתרי עברי נהרא. עובד כוכבים מנד זה וישראל מנד זה דאי לא
יהיז ליה לא מצי שקיל:

5. תוספות עבודה זרה ו:

מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר. נראה דה"ה בכל שאר
איסורין אלא להכי נקט כוס יין לנזיר משום דמסתמא
למישתי קא צעי ליה כיון דכ"ע חמרא שמו ושמה שפח נזירתו אצל
ישראל שאמר הושיט לי נבלה או חזיר או שום איסור אין לחושדו
מלהושיט לו אצל אם ידוע לו שרונה
לאכלו אסור להושיט לו ואפי' הוא
שלו מדקאמר אי לא יהיז ליה שקיל
ליה איהו ולפי זה אסור להושיט
למומרים לעצדת כוכבים^א דבר איסור
אע"פ שהוא שלהם כי הדבר ידוע
שיאכלוהו והוא נאסר להם דמישראל
גמור חשצין ליה ומיירי דקאי במקום
שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה
וכדמסיק דקאי בתרי עברי נהרא:

6. תוס' שבת ג.

בבא דרישא פטור ומותר. וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול ואפילו מיירי שהיה יכול ליטול אפילו לא היה צידו דלא עבר משום לפני עור דמושיט כוס יין לגזיר מוקי לה צפ"ק דמס' עבודה זרה (דף ו:): דקאי צמרי עברי דנהרא °מ"מ איסור דרצנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור

7. משנה למלך הל' מלוה ולוה ד:ב

ב בדרך שאסור להלוות כך אסור ללוות ברבית ב'. כמנ הרצ פ"מ ח"צ סימן ק"ה דהיכא דהלוה הוה חזי דהמלוה הוה מוזיק ברבית הני דמיס גופייהו לאינש אחרינא ליכא משום ולפני עור כההיא דאמרינן צפ"ק דע"ז דמושיט כוס יין לגזיר דלא מייחייב משום ולפני עור אלא אי קאי צמרי עברי דנהרא אכל אי לא קאי צמרי עברי דנהרא לא עבר המושיט אלפני עור ע"כ ומימיה דל"ד כלל לגזיר דשאני התם דהאיסור דלפני עור לא היה נעשה אס לא היה מושיט זה הכוס ולפי זה אף אס הושיט אינו עובר אכל גבי רבית דאס לא היה לוה זה היה הלוה האחר עובר אלפני עור בצניל שלוה זה לא נפטר מלפני עור ודכוותה גבי גזיר נמי אס היה מושיט לו אחר כוס יין צמרי עברי וצא אחר והושיט לו פשיטא דעובר

8. ריטב"א עבודה זרה ו:

רז"ל ולפני עור לא תתן מכשול והא הכא דכי לא יחבינן ליה שקיל להו איהו (דקאמרינן דעבר) [וקעבר] משום לפני עור הכא במאי עסקינן דקאי בתרי עברי נהרא. פי' דלא מצי שקיל לה דיקא נמי דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן שמע מינה, וכך הלכה. מיהו הני מילי לענין לפני עור לא תתן מכשול דכל היכא דתבעי לה סתמא דומיא דמתני', והא דנזיר ואבר מן החי שאנו חוששין לתקלה כל היכא דמצי עביד איסור שלא על ידינו ליתא משום ולפני עור, ואעפ"י שאפשר שהוא מרבה באיסור על ידינו לא חיישינן, אבל מכל מקום אי תבע ליה בפירוש לאיסורא נהי דמשום ולפני עור ליכא אכתי איסורא במילתא משום מסייע ידי עוברי עבירה כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור וכדקיימא לן שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית ואפילו לומר להם (החזקו) [אחזקו] אסור ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו דכל ישראל ערבין זה לזה וכ"ש שאסור (להם) [לנו] לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל וכדאמרינן בפרק שנים אוחזין (ב"מ ה' ע"ב) דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן וכדפרישנא התם, מורי ורבי נר"ו.

9. רמ"א, יורה דעה קנא:א

ד' [ח] י"ט אומרים הא דאסור למכור להם דברים
השייכים לעבודתם הייט דוקא אם אין להם אחרים כיוצא
בו [ו] או שלא יוכלו לקנות במקום אחר אבל אם
[ב] יכולים לקנות ממקום אחר מותר [ג] למכור להם כל
דבר [ד] ויש [ה] מחמירין ז' ונהגו להקל כסברה
הראשונה י"ו וכל בעל נפש יחמיר לעצמו י"ז:

10. ש"ך יו"ד קנא:ו

ד' י"א ב' . דס"ל דכי היכי דאמרינן
בש"ס גבי נזיר, דאסור להושיט לו
כוס יין דהיינו דוקא בדקאי בחרי
עברי דנהרא ה"ה הכא ויש מחמירין
וסוברין דמ"מ איסור מדרבנן איכא
אפילו לא הוי כמו חרי עברי דנהרא
וכל זה לדעת הרב אבל לפעד"כ דלא
פליגי דכ"ע מודים להמרדכי וחוס'
בפ"ק דעבודה כוכבי' דעבוד כוכבי'
או מומר שרי והגמ"ר וחוס' והרא"ש
בפ"ק דשבת והר"ן פ"ק דעבודה
כוכבים מיירי בישראל שהוא חייב
להפרישו מאיסור וכדכתב הרא"ש שם
דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות
שב"ד מלוויים להפרישו כ"ש ישראל
גדול * משא"כ בעובד כוכבי' וישראל
מומר שאינו חייב להפרישו

ומיע חיבורא דרבנן

חיבה דחסי'קטןאוכל נבילות כ"ד מנווין להפרישו כ"ש נחול שלא יסייע לו (ברא"ש)
ועסי' שמ"ג וכל דלמכו"ס ליכא חסור לסייע במידי דחסור לו כמו חבר מן
כמי חס לא דקאי בעמין שלינו יכול ליטלו וקנאיתו כהר"א כע"ל דף ו' וז"ל כר"ן
רפיק דע"ל וספ"ק וכ"כ בתוספות נקדושין
דף כ"ו ע"ש . וכתבו תוס' שם דחסור
לכושיע למומרים דבר חיבור

לבונה זכה תנא כ"ד ומכולן מוכרין להן חבילה
וכמה חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא
אין חבילה פחותה משלשה מנין וליחוש
דלמא אזיל ומזבין לאחריו ומקטרי כ"אמר
אביי ואלפני מפקדינן אלפני דלפני לא
מפקדינן: ותרנגול לבן: א"ר יונה א"ר זירא

אמר אביי על ולפני עור לא חתן מכשול מיפקדינן אלפני דלפני
לא מיפקדינן. ראיתי מקשים כאן ממאי דאמרי' (כ"ג) בגד שאבד בו כלאים ה"ו לא
ימכרונו לבוי דילמא אזיל ומזבין לי' לישראל, וממאי דאמרי' בגיד הנשה (כ"ג) שאסור
ליתן לנכרי ידק חתוכה שלא ביטל ממנה גיד הנשה שמא יחזור וימכרנה לישראל,
והא לפני דלפני הוא, ונראה לי שאין זו קושיא של כלום, דהיכא מיקרי ולפני עור
לא חתן מכשול דשרינן לפני דלפני הנ"מ כי ידע חברי' מאי קא עביד ולא מימנע,
כגון גוי בע"ז ונזיר בייק, דידעי דאיסורא קא עבדי ולא מימנעי, התם ודאי לא
מיפקדינן אלפני דלפני, אבל ישראל כשר שאלו היה יודע שהוא אסור לא היה
עושה אותו, ועל ידך שאתה משים מכשול לפניו הוא עושה איסור בלא ידיעה, הו"ל
כאילו הוא מחטיאו בידים, ובכל טצדקי שבעולם הוא אסור לעשותו, כגון גיד הנשה
וכלאים ומאי דאמרי' בפסחים (כ"ג) על ההיא ארבא דחיטי דטבעא בנהרא ואסרו
למוכרם לגוים כי אם קבא קבא שיכלו קודם לפסח, שמא יחזרו וימכרום לישראל,
וישראל עושה איסור על ידך בלא ידיעה (כ"ג). [מהדות"ל].

סימן רעג

יעוץ רפואי בחיי אישות לאשה שזמרת פהרה

בס"ד תמוח תשל"ט

לכבוד הרב ... שליט"א

מעשה באשה שלבה חרל לפעום, והביאה לבית החולים, ובעזה"י הצליחו להחיותה. לאחר שהבריא, פנתה אלי האשה בשאלה: האם חיי אישות יזיקו לי לאור מה שעבר עלי? התשובה היתה צריכה להיות שמבחינה רפואית, אין כל חשש, אלא שהיה ידוע לי שאשה זו אינה נשואה, וחיה לפרקים חיי אישות עם גבר זר. נתחבטתי כיצד לענות לה.

אוצר החכמה

אם אומר לה את האמת הרפואית, שחיי אישות לא ישפיעו לרעה על בריאותה, תמשיך היא לחיות באיסור - אפילו אם אוסיף, ואומר לה שלפי תורת ישראל אסור לחיות בלי תופה וקידושין. נמצא שאני הוא הגורם לחיי אישות אסורים, ואעבור על: "לפני עור לא תתן מכשול".

מאידיך, אם אומר לה שחיי אישות יזיקו לה, סביר להניח שתתייעץ עם רופא אחר, ותיווכח ששיקרתי ותאבד את האמון בי. הדבר עלול ליצור רושם שלילי על רופאים שומרי תורה. יתרה מזו, עלולה היא לתבוע אותי לדין, על גרימת סבל לא מוצדק בגלל הכנסת שיקולים לא רפואיים ביעוץ רפואי.

שאלה דומה עלולה להתעורר באשה שאינה שומרת על טהרת המשפחה.

ד"ר י. קופרמן

מומחה למחלות לב - בני ברק

עכ"ל. ועוד יש לעיין, הלא יתכן שישתנה הדין בין אמצעי מניעה כגון כדורים או משחות, שם הרופא נותן לה מירשם עבורם ואין כאן אלא גרמא ולא עצם המעשה (ועיין ברמב"ם²⁴¹) ובין שהוא נותן לה או מכניס בעצמו האמצעי מניעה, וצ"ע.